

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 3. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Māris Leja, senatori Sandra Kaija un Aivars Uminkis

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētās /Persona A/ aizstāves zvērinātas advokātes Jeļenas Averinskas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 28. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2022. gada 12. aprīļa spriedumu /Persona A/, personas kods /personas kods/,

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 179. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (cietusī SIA „/Nosaukums A/”) un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 179. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (cietušās /Persona B/, /Persona C/, /Persona D/ un /Persona E/) un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 193.¹ panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona A/ noteikts brīvības atņemšana uz 1 gadu 1 mēnesi.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu /Persona A/ notiesāta nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu 1 mēnesi.

No /Persona A/ piedzīta kaitējuma kompensācija: 853,72euro /Persona F/ labā, 620euro /Persona B/ labā, 620euro /Persona C/ labā, 620euro /Persona D/ labā, 620euro /Persona E/ labā un 1721,68euro SIA „/Nosaukums A/” labā.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2022. gada 12. aprīļa spriedumu /Persona A/ atzīta par vainīgu pēc Krimināllikuma 179. panta pirmās daļas par to, ka prettiesiski ieguva svešu mantu, būdama persona, kuras pārziņā manta atradusies (piesavināšanās), pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas par svešas mantas

iegūšanu ar viltu un ļaunprātīgi izmantojot uzticību (krāpšana), kā arī pēc Krimināllikuma 193.¹ panta otrās daļas par tādu datu iegūšanu un izmantošanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 7. novembra spriedumu, iztiesājot krimināllietu sakarā ar apsūdzētās /Persona A/ aizstāves J. Averinskas apelācijas sūdzību, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2022. gada 12. aprīļa spriedums atcelts daļā par /Persona A/ noteikto sodu un galīgo sodu.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Ar Senāta 2023. gada 1. novembra lēmumu, izskatot krimināllietu sakarā ar apsūdzētās /Persona A/ aizstāves J. Averinskas kasācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 7. novembra spriedums atcelts daļā

par /Persona A/ atzišanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas un 193.¹ panta otrās daļas, un galīgo sodu,

par 853,72 euro piedziņu no apsūdzētās /Persona A/ cietušās /Persona F/ labā.

Atceltajā daļā lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[5] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 28. maija spriedumu, atkārtoti iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar aizstāves J. Averinskas apelācijas sūdzību, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2022. gada 12. aprīļa spriedums atcelts daļā par /Persona A/ noteikto sodu Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā un 193.¹ panta otrajā daļā paredzētajos noziedzīgajos nodarījumos un galīgo sodu.

/Persona A/ par Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, piemērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 1. punktu, sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem un par Krimināllikuma 193.¹ panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, piemērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 1. punktu, sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona A/ noteikts pēc noziedzīgu nodarījumu kopības, daļēji saskaitot piespriestos sodus, brīvības atņemšana uz 1 gadu 1 mēnesi.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu /Persona A/ notiesāta nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu 1 mēnesi.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[6] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 28. maija spriedumu kasācijas sūdzību iesniegusi apsūdzētās /Persona A/ aizstāve J. Averinska, lūdzot to atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Aizstāve uzskata, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas, 564. panta ceturtās daļas un 589. panta pirmās daļas pārkāpumus, kas noveduši pie Kriminālprocesa likuma 574. panta 2. punktā norādītā Krimināllikuma pārkāpuma, proti, tiesa nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 177. panta pirmo daļu un 193.¹ panta otro daļu.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[6.1] Atzīstot apsūdzēto par vainīgu Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, abu instanču tiesas konstatējušas, ka /Persona A/, zinot, ka no /Persona F/ iepriekš ir saņēmusi naudu aviobiļešu iegādei un nav veikusi attiecīgus maksājumus to iegādei (par šo faktu kriminālprocess izbeigts), 2013. gada 25. oktobrī paziņoja viņai patiesībai neatbilstošas ziņas par to, ka sākotnēji plānotais avioreiss ir atcelts un aviobiļetes anulētas, un piedāvāja sameklēt citus piemērotus reisos. Nākamajā dienā, t. i., 2013. gada 26. oktobrī, /Persona A/ paziņoja /Persona F/, ka viņai ir nepieciešami viņas AS „Swedbank” debetkartes dati,

nepatiesi apgalvojot, ka kontā esošie naudas līdzekļi tiks vienīgi rezervēti kā drošības garantija, lai no firmas saņemtu aviobiļetes. Pēc debetkartes datu iegūšanas, kurus /Persona F/ nosūtīja, izmantojot SMS funkciju, /Persona A/, izmantojot šos datus, /Persona F/ kontā esošos naudas līdzekļus 600 latus jeb 853,72euronovirzīja SIA „/Nosaukums B/” rēķinu apmaksai par trim aviobiļetēm, tādējādi izkrāpjot /Persona F/ naudas līdzekļus un nodarot viņai materiālo zaudējumu minētajā apmērā.

Atzīstot apsūdzēto par vainīgu Krimināllikuma 193.¹panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, abu instanču tiesas konstatējušas, ka 2013. gada 26. oktobrī /Persona A/ paziņoja /Persona F/, ka viņai ir nepieciešami viņas AS „Swedbank” debetkartes dati un norādīja patiesībai neatbilstošu iemeslu, ka kontā esošie naudas līdzekļi tiks rezervēti kā drošības garantija, lai no firmas saņemtu aviobiļetes. Turpmāk /Persona F/, izmantojot SMS funkciju, nosūtīja /Persona A/ savu debetkartes numuru, derīguma termiņa datus un CVC kodu, tas ir, datus, kas dod tiesības nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli, bet /Persona A/, izmantojot šos datus, bez /Persona F/ piekrišanas veica attālināto maksājumu un novirzīja kontā esošos naudas līdzekļus 600 latus jeb 853,72euro SIA „/Nosaukums B/” rēķinu apmaksai par trim aviobiļetēm, tādējādi izmantoja datus, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli.

[6.2] Apelācijas instances tiesa nav izpildījusi Senāta norādes, kas bija par pamatu pirmā apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai, atkārtoti formāli atsaucoties uz pirmās instances tiesas pārbaudītajiem pierādījumiem. Atsaucoties uz vairākiem konkrētiem piemēriem, kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa, pastāvot pretrunīgiem pierādījumiem, nav sniegusi motivāciju tam, kādēļ par ticamiem atzinusi vienus pierādījumus, bet citus – noraidījusi.

[6.3] Tiesa apsūdzētās darbībās ir nepamatoti konstatējusi Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjektīvās puses pazīmes, jo nav pierādīts viņas nodoms prettiesiski iegūt /Persona F/ naudu.

Tiesa bez ievēribas ir atstājusi to, ka 2013. gada 26. oktobrī apsūdzētā personīgi no saviem līdzekļiem rezervēja un apmaksāja /Persona F/ aviobiļetes uz Kirgīziju, veicot divus maksājumus uz SIA „/Nosaukums B/” kontu par kopējo summu 500 lati, taču lieciniece /Persona G/, šā uzņēmuma darbiniece, šo naudu nepamatoti novirzīja citiem mērķiem. Tādējādi uzņēmums neizpildīja pienākumu atgriezt /Persona F/ naudu, kas tika ieturēta no viņas kartes, tiklīdz kontā ienāca apsūdzētās iemaksātā nauda.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz liecinieka /Persona H/ liecībām, spriedumā atzinusi, ka šāda /Persona G/ rīcība ir skaidrojama ar to, ka apsūdzētās veiktajos maksājumos nebija norādīts to mērķis, tādēļ ar tiem segti citi apsūdzētās parādi SIA „/Nosaukums B/”. Tomēr tiesa nav ņēmusi vērā, ka lietā nav ziņu par šādiem parādiem.

Turklāt apsūdzētās /Persona A/ konta izdrukas un aviokompāniju apstiprinājumi apliecina, ka vēlāk, 2013. gada novembrī, viņa no sava bankas konta /Persona F/ apmaksāja arī trīs aviobiļetes atpakaļceļam.

[6.4] Apelācijas instances tiesa apsūdzētās darbībās nepamatoti ir konstatējusi Krimināllikuma 193.¹ panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.

Tiesai nav radušās šaubas par to, ka apsūdzētā nav atradies pie karšu termināla un nav personīgi ievadījusi tajā /Persona F/ bankas kartes datus, un maksājums ar /Persona F/ bankas karti veikts attālināti. Tajā pašā laikā lietā nav noskaidrots, kura persona atradies pie karšu termināla un ievadījusi /Persona F/ bankas kartes datus.

Lietā nav ziņu arī par to, ka kāds būtu devis šai personai uzdevumu naudas līdzekļu ieturēšanai no bankas kartes. SIA „/Nosaukums B/” bija tiesības saņemt /Persona F/ bankas kartes datus, taču nebija tiesību veikt maksājumus. Minēto apstiprina liecinieces /Persona I/ liecības, kuras tiesa nav vērtējusi.

Neraugoties uz to, tiesa nepamatoti ir secinājusi, ka apsūdzētā bez cietušās atļaujas esot izmantojusi viņai uzticētos /Persona F/ bankas kartes datus un novirzījusi cietušās kontā esošos naudas līdzekļus aviobiļešu apmaksai.

/Persona A/ nevar tikt saukta pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem, ko attiecībā pret /Persona F/ izdarījis nenoskaidrots SIA „Nosaukums B/” darbinieks.

Motīvu daļa

[7] Senāts atzīst par nepieciešamu vispirms sniegt savu vērtējumu, vai apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi kasācijas sūdzībā norādītos Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus sprieduma pamatošanā un pierādījumu novērtēšanā, kas var būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai.

[7.1] Senāts, pirmo reizi izskatot lietu kasācijas kārtībā un atceļot apelācijas instances tiesas spriedumu, konstatēja, ka apelācijas instances tiesa, izvērtējot apelācijas sūdzības motīvus daļā par apsūdzētās /Persona A/ atzīšanu par vainīgu Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, spriedumā ir atkārtojusi pirmās instances tiesas izklāstītos pierādījumus, bet nav tos vērtējusi atbilstoši likuma prasībām. Līdz ar to Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesas secinājums, ka pirmās instances tiesa pierādījumus šajā daļā izvērtējusi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 127.–130. panta prasībām, neatbilst Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas prasībām.

Vienlaikus Senāts atzina par nepieciešamu atcelt spriedumu arī daļā par apsūdzētās /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 193.¹ panta otrās daļas, ņemot vērā, ka šī apsūdzība ir cieši saistīta ar apsūdzību pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas.

[7.2] Kriminālprocesa likuma 511. panta otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam.

Senāts ir norādījis, ka Kriminālprocesa likuma 511. panta otrajā daļā ietvertā prasība par sprieduma pamatotību ir saistīta ar sprieduma satura pareizību pēc būtības un attiecas uz tiesas atzinumiem, motīviem un nolēmumiem spriedumā. Gadījumā, ja apsūdzētais sevis aizstāvībai izvirzījis versiju, tiesai spriedumā šī versija rūpīgi jāanalizē un savi secinājumi par tās pamatotību vai nepamatotību jāmotivē. Turklāt visiem tiesas atzinumiem par noziedzīgā nodarījuma apstākļiem, kurus tiesa ietvērusi pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā, jābūt pamatotiem ar lietā iegūtajiem pierādījumiem atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124. panta piektajā daļā norādītajam pierādīšanas standartam – „saprātīgu šaubu izslēgšana” (*Senāta 2022. gada 26. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-49/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0926.15830022112.10.L](#), 12.1. punkts*).

Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtā daļa noteic, ka nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojuši apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Formāla piekrišana pirmās instances tiesas pierādījumu vērtējumam, nepamatojot to ar pierādījumiem un neizvērtējot apelācijas sūdzības vai protesta svarīgākos argumentus, ir uzskatāms par Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtās daļas pārkāpumu (*Senāta 2022. gada 7. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKK-124/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0407.16870001820.9.L](#), 11.1. punkts*).

Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas prasību ievērošana ir cieši saistīta arī ar pienākumu ievērot Kriminālprocesa likuma 128. panta otrajā un trešajā daļā un 527. panta otrās daļas 1. un 2. punktā noteiktās prasības attiecībā uz pierādījumu vērtēšanu un nolēmuma motivāciju.

[7.3] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu apelācijas kārtībā atkārtoti, ir atzinusi, ka pirmās instances tiesa, balstoties uz ticamiem, attiecināmiem un pieļaujamiem pierādījumiem, pamatoti konstatējusi apsūdzētās vainīgumu Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā (krāpšana).

Saskaņā ar apelācijas instances tiesas spriedumā konstatēto krāpšana ir izpaudusies tajā, ka apsūdzētā ir sniegusi /Persona F/ nepatiesu informāciju par viņas debetkartes datu izmantošanas mērķi, proti, solot tos izmantot

vienīgi naudas līdzekļu rezervācijai, lai gan patiesībā bija paredzējusi rīkoties ar bankas kontā esošiem naudas līdzekļiem, un to arī faktiski izdarīja.

[7.4] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi aizstāves apelācijas sūdzībā norādītos argumentus par apsūdzētās nodoma neesību viņas darbībās.

Apsūdzētās aizstāve apelācijas sūdzībā izvirzījusi šādus divus argumentus, apšaubot apsūdzētās nodomu, izmantojot maldināšanu, rīkoties ar cietušās bankas kontā esošajiem naudas līdzekļiem:

1) 2013. gada 26. oktobrī apsūdzētā no personīgajiem līdzekļiem uz SIA „Nosaukums B” kontu veikusi divus maksājumus – 300 latus un 200 latus –, kopā 500 latus, kas bija nepieciešami kā garantija biļešu iegādei;

2) cietušās bankas kontā esošos naudas līdzekļus SIA „Nosaukums B” darbiniekiem nebija tiesību bez klienta klātbūtnes vai bez autorizācijas vēstules izmantot biļešu iegādei.

Apsūdzētā /Persona A/ apelācijas instances tiesā norādīja, ka viņai nebija pamata aizdomāties, ka birojs var izmantot cietušās /Persona F/ debetkartes datus, jo veikt apmaksu birojs nedrīkstēja (*sk. sprieduma 5. punktu*).

Tādējādi saskaņā ar aizstāvības pozīciju apsūdzētā atzinusi, ka viņa bija vērsusies pie cietušās ar lūgumu izmantot viņas debetkartes datus, lai veiktu naudas līdzekļu rezervāciju, tomēr noliegusi, ka būtu gribējusi un paredzējusi, ka attiecīgā naudas summa tiks noņemta no cietušās bankas konta.

Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa aizstāvības pozīciju pēc būtības nav izvērtējusi.

Tiesa spriedumā nav devusi vērtējumu apelācijas sūdzībā izvirzītajam argumentam par 500 latu iemaksu no apsūdzētās personīgajiem naudas līdzekļiem, proti, vai šis apstāklis apstiprina apsūdzētās versiju.

Šāda fakta konstatēšana varētu ietekmēt pierādījumu vērtējumu attiecībā uz apsūdzētās nodomu brīdī, kad viņa lūgusi /Persona F/ bankas kartes datus.

Turklāt Senāts vērš uzmanību, ka šajā vērtējumā var būt nozīme arī kasācijas sūdzībā norādītajam argumentam par to, ka /Persona A/ 2013. gada novembrī no sava bankas konta /Persona F/ ir apmaksājusi arī trīs aviobiļetes atpakaļceļam.

Tāpat tiesa nav izvērtējusi, vai SIA „Nosaukums B” rīcība, novirzot cietušās bankas kontā esošos naudas līdzekļus biļešu apmaksai, ir patvaļīga, un gadījumā, ja tā ir, kā tas ietekmē apsūdzētās nodoma konstatēšanu viņas darbībās.

Spriedumu, kurā nav izvērtēti būtiski apelācijas sūdzības argumenti, nevar atzīt par tiesisku un pamatotu Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas izpratnē.

[7.5] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka, arī atkārtoti izskatot lietu apelācijas kārtībā, apelācijas instances tiesa nav ievērojusi Senāta iepriekš sniegto norādi un līdz ar to pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas, kā arī 564. panta ceturtās daļas prasības.

Ņemot vērā to, ka apsūdzība pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas ir cieši saistīta ar apsūdzību pēc Krimināllikuma 193.¹ panta otrās daļas, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams par /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu par abiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

[8] Ja, izskatot lietu atceltajā daļā apelācijas kārtībā no jauna, apelācijas instances tiesa konstatēs, ka apsūdzētās izvirzītā aizstāvības pozīcija par 500 latu iemaksu no viņas personīgajiem naudas līdzekļiem nav ticama, ņemot vērā turpmāk norādītos apsvērumus, tiesai no jauna jāizvērtē apsūdzētās darbību juridiskā kvalifikācija, proti, vai lietā pastāv noziedzīgu nodarījumu kopība vai normu konkurence.

Normu konkurence jeb kolīzija (no lat. *collisio* – pretēju spēku, centienu vai interešu sadursme) veidojas tādos gadījumos, kad kādas personas izdarīts viens noziedzīgs nodarījums atbilst vairākiem citiem noziedzīgi

nodarījuma sastāviem, kas paredzēti Krimināllikuma Sevišķās daļas dažādos pantos vai pantu daļās (punktos), no kuriem tad jāizvēlas viens, kas vispilnīgāk atbilst radītajam kaitējumam, jo izdarīts ir tikai viens noziedzīgs nodarījums (*Senāta 2015. gada 16. novembra lēmums lietā Nr. SKK-542/2015,11331059113*).

Citiem vārdiem sakot, normu konkurence pastāv tādos gadījumos, kad viena norma pilnībā aptver gan vainīgās personas rīcību, gan nodarīto kaitējumu (kaitīgās sekas un aizsargāto interešu apdraudējumu). Savukārt noziedzīgu nodarījumu kopība – gan ideālā, gan reālā – pastāv tad, ja vienas normas piemērošana neaptver pilnībā personas noziedzīgo rīcību vai tās radīto kaitējumu.

Šajā lietā normu konkurences jautājums rodas tādēļ, ka gan krāpšana (177. panta pirmā daļa), gan maksāšanas līdzekļa – bankas kartes – datu nelikumīga izmantošana (193.¹ panta otrā daļa) attiecas uz vienām un tām pašām darbībām. Arī sekas abos gadījumos ir identiskas – 600 latu (853,72 *euro*) novirzīšana SIA „Nosaukums B/” aviobiļešu apmaksai. Atšķirība izpaužas tikai akcentos: krāpšanā ir uzsvērtā nepatiesās informācijas sniegšana cietušajai, savukārt otrajā noziedzīgajā nodarījumā – bankas kartes datu iegūšana un izmantošana.

[8.1] Lai atbildētu uz jautājumu, vai lietā pastāv noziedzīgu nodarījumu kopība vai normu konkurence, tiesai vispirms jāvērtē, vai apsūdzētās darbībās ir konstatējama Krimināllikuma 177. panta pirmajā daļā paredzētā obligātā pazīme – mantas (naudas) labprātīga atdošana apsūdzētajai – un, veicot šo vērtējumu, jāņem vērā šādi apsvērumi.

Juridiskajā literatūrā pamatoti ir norādīts, ka mantas iegūšana krāpšanas ceļā izpaužas tādējādi, ka vainīgais apmāna cietušo, kura īpašumā vai valdījumā atrodas manta, un apmānītais, būdams maldināts, mantu vai arī tiesības uz mantu šai personai atdod labprātīgi, uzskatot, ka tā viņam pienākas (sk. *U. Krastiņš, V. Liholaja, D. Hamkova. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 48. lpp.*).

Senāts norāda, ka pazīme „labprātīga mantas atdošana vainīgajam” Krimināllikuma 177. panta izpratnē nav konstatējama tajos gadījumos, kad viltus vai uzticēšanās ļaunprātīga izmantošana kalpo tikai kā sagatavošanās posms mantas iegūšanai. Šāda situācija veidojas, piemēram, ja vainīgais ar viltu iegūst tikai piekļuvi telpām, dokumentiem vai bankas kartei, bet pati manta tiek iegūta vēlāk ar citām darbībām. Šādos gadījumos cietušā subjektīvajā uztverē pati mantiskā vērtība netiek atdota labprātīgi; vainīgais to iegūst pats, veicot papildu darbības. Līdz ar to juridiskā kvalifikācija šādos gadījumos ir atkarīga no turpmāk veiktajām darbībām, kas veido konkrētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīmes un rezultējas cietušajam nodarītajā mantiskajā zaudējumā.

Saskaņā ar apsūdzību izskatāmajā lietā apsūdzētā, izmantojot maldinošu informāciju, sākotnēji ieguva cietušās debetkartes datus, solot tos izmantot naudas rezervācijai. Tādējādi, kā norādīts apsūdzībā, cietusī apsūdzētajai labprātīgi nodeva tikai šos datus, bet ne tiesības veikt transakcijas ar bankas kontā esošajiem naudas līdzekļiem. Lai piekļūtu šiem līdzekļiem un tos izmantotu, apsūdzētajai bija jāveic papildu darbības, kas apsūdzībā kvalificētas pēc Krimināllikuma 193.¹ panta otrās daļas.

[8.2] Ja, izskatot lietu no jauna, tiesa secinās, ka apsūdzētās darbībās nav pazīmes „labprātīga mantas atdošana”, tas vēl neatrisinās jautājumu par to, vai konstatējama normu konkurence vai noziedzīgo nodarījumu kopība, tādēļ tiesai jāņem vērā arī turpmāk izklāstītie apsvērumi.

Krimināllikuma 193.¹ panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums – datu iegūšana, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot finanšu instrumentu vai maksāšanas līdzekli – , var tikt izdarīts arī maldināšanas ceļā (*Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 121. lpp.*).

Tas nozīmē, ka apelācijas instances tiesai jāizvērtē, vai debetkartes datu iegūšana, kas līdz šim kriminālprocesā kvalificēta pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas, var, nepārkāpjot Kriminālprocesa likuma 562. panta otrajā daļā noteiktās apelācijas instances tiesas kompetences robežas, tikt kvalificēta kā patstāvīgs

noziedzīgs nodarījums pēc Krimināllikuma 193.¹ panta pirmās daļas, vai arī veidojas normu konkurence starp šī panta pirmo un otro daļu un piemērojama tikai panta otrā daļa.

Vērtējot šo jautājumu, tiesai jāņem vērā šādi apsvērumi.

[8.2.1] Krimināltiesībās līdzās vispārējās un speciālās normas konkurencei ir atzīta arī pamatnormas un subsidiārās normas sakrišana jeb konkurence (*Mincs P. Krimināltiesību kurss: Vispārīgā daļa. Rīga: 1934, 157.–158. lpp.*).

Minētais normu konkurences veids ir konstatējams gadījumos, kad dažādas materiālo krimināltiesību normas aptver atšķirīgas noziedzīga nodarījuma stadijas vai atšķirīgas intensitātes apdraudējumu tām pašām tiesiski aizsargātajām interesēm (*Schönke A., Schröder H. Strafgesetzbuch Kommentar. 27. Auflage. München: C.H. Beck Verlag, 2006, S. 822.*).

Ievērojot minēto, noziedzīga nodarījuma agrākā stadija zaudē patstāvīgu nozīmi, tiklīdz tiek sasniegta vēlākā stadija. Līdz ar to, ja noziedzīgs nodarījums ir pabeigts, kvalificējot to, nav pamata papildus atsaukties uz Krimināllikuma 15. panta trešo un ceturto daļu par sagatavošanos noziegumam un nozieguma mēģinājumu.

[8.2.2] Minētā pieeja ir piemērojama arī gadījumos, kad cita nozieguma sagatavošanās vai mēģinājuma stadijā izdarītās darbības ir kriminalizētas kā patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi.

Tādēļ normu konkurence var veidoties arī starp Krimināllikuma 193.¹ panta pirmo un otro daļu, ja persona bankas kartes datu iegūšanas brīdī jau bija nolēmusi, izmantojot šos datus, piekļūt attiecīgajam bankas kontam un rīkoties ar tajā esošajiem naudas līdzekļiem, un šo nodomu vēlāk arī īstenoja. Šādā situācijā datu iegūšana, kas atbilst Krimināllikuma 193.¹ panta pirmās daļas sastāvam, vienlaikus ir sagatavošanās stadija šī panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai, un tādēļ šo datu izmantošanas gadījumā var būt pietiekama kvalifikācija saskaņā ar panta otro daļu.

[8.2.3] Izņēmums no iepriekš minētās pieejas attiecas uz tiem gadījumiem, kad sagatavošanās stadijā izdarītā darbība rada papildu apdraudējumu vai kaitējumu, ko neaptver norma, kas paredz atbildību par vēlāk izdarīto un pabeigto noziedzīgo nodarījumu. Ja šāda sagatavošanās darbība ir kriminalizēta kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums, tā kvalificējama atsevišķi pēc noziedzīgu nodarījumu kopības noteikumiem.

Piemēram, ja slepkavības izdarīšanai nelikumīgi iegādāts un glabāts šaujamierocis, un ar to vēlāk izdarīta slepkavība, vainīgā darbības jākvalificē saskaņā ar noziegumu reālās kopības noteikumiem atbilstoši Krimināllikuma 116. pantam, ja nav slepkavību kvalificējošu apstākļu, kā arī saskaņā ar 233. panta otro daļu (*Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 312. lpp.*).

Šādā situācijā šaujamieroča nelikumīgas iegādes un glabāšanas radītais apdraudējums netiek aptverts ar Krimināllikuma 116. pantu, jo šis apdraudējums ir vērstis ne vien pret konkrētās personas dzīvību, kuras slepkavība plānota, bet rada arī vispārēju apdraudējumu sabiedrības drošībai.

[8.2.4] Izskatāmajā lietā apelācijas instances tiesai jāņem vērā, ka gan debetkartes datu iegūšana, gan to izmantošana ir vēsta pret vienām un tām pašām tiesiskajām interesēm – kredītiestādes un konta turētāja mantiskajām interesēm. Atšķirība ir tikai apdraudējuma intensitātē: datu iegūšanas brīdī rodas potenciāls apdraudējums, bet izmantošanas brīdī – konkretizēts apdraudējums vai pat reāls mantisks zaudējums.

Turklāt likumdevējs par smagāku uzskatījis Krimināllikuma 193.¹ panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

[9] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas pieļauto Kriminālprocesa likuma būtisko pārkāpumu dēļ tās spriedums ir atceļams daļā par /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas un 193.¹ panta otrās daļas, daļā par /Persona A/ noteikto galīgo sodu saskaņā ar

Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu un daļā par 853,72euro piedziņu no apsūdzētās /Persona A/ cietušās /Persona F/ labā, un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[10] Drošības līdzeklis apsūdzētajai /Persona A/ nav piemērots.

Senāts atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai apsūdzētajai šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 28. maija spriedumu daļā par /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas un 193.¹panta otrās daļas, par /Persona A/ saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu noteikto galīgo sodu un par 853,72euro piedziņu no apsūdzētās /Persona A/ cietušās /Persona F/ labā;

atceltajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;

pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.

M. Leja S. Kaija A. Uminskis